

PAVOL JANÍK. 65

Nejvýznamnější současný slovenský básník, aforista, publicista, dramatik oslavil krásné půlku latiny. (*15. 10. 1956 v Bratislavě). Vším čím byl, byl rád aneb co tě nezabije, to tě posílí. A on je také již více let hlavním slovenským přispěvatelem do našeho čtvrtletníku Lípa. Jak jsem uvedl již v roce 2012 v Lípě: Chceme stavět mosty a nikoliv zdi... A toho je nám třeba zvláště dnes, kdy příkopy mezi literaturami (ale i mezi lidmi) našich bratrských národů od nešťastného rozdělení Československa v roce 1993 se spíše prohlubují. Vždyť i prodejna slovenských knih v Praze skončila. Proto každý navozený a udržovaný kontakt je krok správným směrem. Navíc Janíkovy vynikající kritické, jindy zase ironické či analytické komentáře a glosy, nebo výstížné recenze knih, jsou ozdobou Lípy, vedle ukázk z jeho navýsost básnické a aforistické tvorby na dvoustránkách.

Milý Pařo, závěrem Ti chci poděkovat za přízeň, kterou vůči Lípě cítíš a poprát k Tvým narozeninám (byť pozdě, ale lépe pozdě, než ještě později) především pevné zdraví a ať se daří!

JAN POLÁČEK

Sputnik V nie je Sputnik 5

PAVOL JANÍK

Vo verejnej komunikácii sa objavil názov ruskej vakcíny Sputnik V, čo spočiatku logicky evokovalo, že písmeno V je skratkou slova VAKCÍNA, aby sa pomenovanie odlišilo od vesmírneho programu, v ktorom boli Sputniki číslované (samozrejme – nie rímskymi číslicami) až po 99.

Kým som do súkromného e-mailu dostával tvrdenie, že Sputnik V je Sputnik 5, tak som nereagoval, ale keď to vyhlásil bývalý predseda parlamentu v reálnej spravodajskej televízии, tak som rozposal kolokrtnú informáciu z relevantného ruského zdroja, že v označení Sputnik V je litera V skratkou anglického slova VICTORY (vítazstvo).

Pravdaže, napriek upozorneniu nijaké médium a tohož spomínaný bývalý ústavný činiteľ nekorigoval nesprávny výklad názvu Sputnik V. Problém nepokladám za tému, ktoréj treba venovať rozsiahlejšiu pozornosť, ale ani za zanedbateľnú malichernosť, ktorú možno nechať úplne bez povšimnutia.

Totiž nejde o Sputnik V, ale o úroveň dôveryhodnosti, spoľahlivosti a presnosti informácií, ktoré médiá poskytujú verejnosti. Komunikačná situácia nevدوjduje môj článok Oceňovaná menej cennosť, teda nepríjemnú skutočnosť, že v politike a v médiach sa uplatňujú najmä menej cenní jednotlivci a kolektívy, preto sa nemožno čudovať, že nimi vzdelaní a inteligentní ľudia opodstatne opovrhujú, čo sa prejavuje aj v neúčasti na volbách všetkých druhov a stupňov.

13. 4. 2021

Nová monografia Alexeja Mikuláška

PAVOL JANÍK

Významný literárny vedec PhDr. et PaedDr. **Alexej Mikulášek**, PhD., v ktorého rozsiahlej publikáčnej činnosti zaujíma kľúčové postavenie medzinárodný encyklopédický projekt Literatura s hviezdom Davidovou, ponúka okruhu odborných záujemcov novú monografu Poetika mrvavoučnej poviedky „pro dítky a přátele jejich“, se zretelem k recepcii německé mrvavoučné beletrie v 19. storočí (vydal Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr Fakulty stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre).

Vedecké dielo skúma podobu autority ako neoddeliteľnej súčasti súhrnu tém a tvarovej výstavy umeleckého druhu moralistickej poviedky v súvislostiach výchovnej literárnej tvorby a v jazykovej oblasti bádania filiácií českého nemeckého a slovenského písomníctva. Uvedený typ poviedky pokladá za žánrovo vykryštalizovanú formu cieľavedomej zložky slovenskej určenej najmladším generáciám čitateľov.

Vyvracia povrchné stereotypy, podľa ktorých mrvavoučnú poviedku treba povaľať iba za súdobú zvlášenosť, spätočnícky, neumelecky a esteticky nezaujímavý úkaz. Na báze analýzy širokého spektra pôvodných dejinných zdrojov konštatuje, že predmet zvoleného literárneho výskumu mal viaceru dôležitých nielen všeobecne spoločenských, ale aj špecificky kultúrnych funkcií.

Po prvej – žánrový útvár mrvavoučnej poviedky plnil osobitné poslanie v oblasti výchovy tak v školských, ako aj v občianskych a vieroučných dimenzích. Po druhé – išiel o relaxačnú literatúru, ktorej atraktívnosť pre vnímateľov spočívala v psychologickom uspokojovaní túžby po napätnosti, dobrodružnosti a v šťastnom vyústení príbehov. Po tretie – pertraktovaný typ slovesnej tvorby má neprehliadnutelné atribúty, ktoré ju prirodzene včleňujú do sféry umeleckého vývoja a jeho estetickej reflexie. Pravdaže – všetky komponenty zohľadňujú limitované intelektuálne predpoklady a nároky detského či ľudového čitateľa.

Náčrtnuté súvislosti nemožno od seba oddelovať, pretože tvoria organický celok, ktorý sa priamo projektuje do vybranej žánrovej poetiky. Moralizujúca poviedka je relevantný fenomén literárnej histórie, ktorý nemožno zámerne zanedbávať. Naopak treba ho hodnotiť ako umelecký prejav, založený na fundamentálnych principoch autoritatívnej výchovy, ktorá rešpektuje hierarchiu súdobého monarchistického spoločenského systému.

18. 2. 2021

Foto Olga Janíková

Koniec sveta už bol. Zomrel básnik Lawrence Ferlinghetti

PAVOL JANÍK

Lawrence Ferlinghetti (1919 – 2021) je jedným z veľkých zjavov Beat Generation, hoci do tejto generácie tak celkom nepatria a čímsi aj presahuje jej umelecký a intelektuálny horizont. Beatnici sa sami nestotožňovali s nijakým myšlienkovým či estetickým programom, nemali nijaké vonkajšie znaky organizácie alebo platformy, nemali ani len časopis, ale nie o tom je reč. Ferlinghetti nie je iba starší ako ostatní predstaviteľia tejto literárnej

(ne)skupiny a sociálneho (ne)hnutia, viedie aj uspriadianejší život a väčšmi než iní čerpá z európskych, osobitne francúzskych zdrojov.

Tak či onak, aj on vyznáva volný verš, prirodzený rytmus hovorovej reči, spontánny zápis stavu vedomia, otvorenosť poézie vo vztahu k technickým a ďalším prvkom modernej civilizácie. Je však menej politicky útočný, bohatší v obraznosti, pestrejší vo výrazových prostriedkoch.

Hojnejšie využíva rozmanité básnické postupy a nestupňuje natoľko svoj odpor voči spoločenským konvenciam. Je skôr ironický, dokáže sa použiť a nadlahčiť aj tie najtrajickejšie javy života. Vie sa preniesť ponad prieťast mravnej krízy, ktoréj hľbku je súdené asi každému pokoleniu vždy znova a od začiatku objavovať, spoznať a prekonávať.

Ferlinghetti do umeleckých salónov i do literárneho podsvetia vstúpil predovšetkým básnickými zbierkami *Obrazy zmiznutého sveta* (Pictures of the Gone World, 1955), Lunapark myšle (A Coney Island of the Mind, 1958), *Vychádzajúc zo San Francisca* (Starting from San Francisco, 1961).

Pre mňa je predovšetkým autorom románu *Ona (Her, 1960)*, ktorý som zdramatizoval pre rozhlas

pod názvom Štvrtá osoba jednotného čísla (1980). Keď vrvám o románe, viem, že toto označenie je veľmi približné a nanajvýš pomocné, skôr ide o rozsiahlu básnickú skladbu v próze. Napísal tiež zopár kratších dramatických textov, rozvíjajúcich poetiku absurdného divadla.

Ferlinghetti pre Beat Generation znamená aj niečo iné a možno takmer všetko. Spomíнал som, že beatnici nemali ani svoj časopis, ale mali Ferlinghettihho. A ten mal vydavateľstvo City Light Books, v ktorom vychádzali lacné paperbacky s tvorbou zaznávaných a začínajúcich básnikov. Tadiatlo sa dostávali do obehu diela, ktoré nemali šancu prejsť cez komerčnú a cenzúrnu mašinériu osvedčených vydavateľstiev.

24. 2. 2021

Knižný skvost po 30 rokoch

PAVOL JANÍK

Žánrovú pestrost skvelej knižnej mozaiky rozmanitých brilantných autorských príspevkov mnohostranného a mnohostranného autora KARLA SYSA VELBLOUD A MARIE S JEHNÁTKEM (FUTURA, Praha 2021) prednenámená vnútorné členenie publikovaných komponentov – Plátan se a odpovidám; Vernisáže a katalogy; Předslovy a doslovy; Z nepovinné četby; Invektivy a polemiky; Články krátké a kratší. Ako naznačuje typologický náčrt, prezentované literárne akrobacie Karla Sýsa boli pôvodne postupne uverejňované v širokom spektri periodických i neperiodických tlačovín (v intervale rokov 1985 až 1988).

Súborná knižná publikácia mala vyjsť v nakladatelstve Československý spisovateľ v roku 1990, ale rozhodnutie staronového vedenia po 17. novembri 1989 okamžite zastavilo vydavateľský proces v pokročilom štúdiu prípravy a zmenožnilo dielo vydáť, čím oddialilo jeho cestu k čitateľom na dlhých 30 rokov. Aktuálny edičný projekt nakladatelstva Futura prináša záujemcom preníkavé autorské posolstvá, ktoré ani s odstupom troch desaťročí nestratili nič na svojej haliehestvi, práve naopak – vzhľadom na uplynulý historický kontext a súčasnú spoločenské súradnice – vyznievajú čoraz nástojčivejšie.

Viem, že sa to nehodi, ale soľva sa môžem v uvedených súvislostiach vyhnúť vlastnej autorskej skúsenosti s mojou zbierkou básni a aforizmov Hurá, horí!, ktorá mala v roku 1989 vyjsť vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ. Napriek tom kladným lektorským posudkom rešpektovaných znalcov – Lubomíra Feldeka, Tomáša Janovica a Andreja Ferka – začal rukopis po 17. novembri 1989 náhle meniť designovaných zodpovedných redaktorov, až sa napokon ocitol u mňa doma. Kniha vyšla v súkromnom vydavateľstve ATRAKT v roku 1991, pričom sa spomínané posudky zužitkovali ako doslovy a následne aj recenzie.

Vráťme sa však k jednému z najnovších publikačných prírastkov Karla Sýsa – profesionálne neúnavného, intelektuálne obdivuhodného a tvarovo invenčného autora desiatok vynikajúcich knižných titulov. V jeho podmanivom edičnom kaleidoskope sa zračia klúčové črtky myšlienkových vzopäť a literárnej nenapodobiteľnosti tvorca, ktorému nie sú ľahostajné osudy každej ľudskej bytosťi a celkový vývoj civilizačného smerovania. Karel Sýs podniká hlboké psychologické a sociologické sondy pod povrch individuálneho i kolektívneho bytí. Vďaka nim obohacuje vnímateľov jedinečnými duchovnými impulzmi a univerzálnymi kreatívnymi hodnotami.

Foto Oľga Janíková